

interview

Příloha LITERÁRNÍCH NOVIN

6/2013

FOTO: PETR BUČEK

Klaus Merz a Urs Faes

Autor by se neměl podbízet

Klaus

Švýcarští spisovatelé **Klaus Merz** a **Urs Faes** patří mezi uznávané německy píšící autory současnosti. Svědčí o tom nejen čtenářský zájem, ale i řada prestižních mezinárodních cen, které dosud za svou literární činnost obdrželi.

V závěru minulého roku přijali pozvání redakce Literárních novin a zúčastnili se setkání se čtenáři v rámci pořadu Živé Literární noviny. Pražským pobytem byli oba nadšeni. Klaus Merz říká: „Vracím se už 40 roků do měnící se Prahy a přijíždím vždycky rád. V průběhu posledních let se stali překladatel Milan Tvrdlík a český nakladatel Pavel Jungmann mými důvěrnými a milými společníky. Proto mě pozvání legendárních Literárních novin o to

víc potěšilo. Byl to vzrušující a krásný večer.“ A Urs Faes dodává: „Moje návštěva v redakci Literárních novin byla pro mě nejen příjemným posezením s milými, zajímavými lidmi, ale uvědomil jsem si s obdivem a trochou závisti, že něco takového jako Literární noviny ve Švýcarsku neexistuje. Je to až neuvěřitelné, že i v současné, profitu podřízené době, u vás takové kvalitní nezávislé kulturní noviny vycházejí...“ Oba autoři rádi svolili k následujícímu rozhovoru. **Pokračování na str. VIII**

Jarmila
WUNDERLIN-
TALIÁNOVÁ

Klaus Merz a Urs Faes

Jarmila
WUNDERLIN-
TALIÁNOVÁ

Autorka je
spisovatelka
a publicistka.

Švýcarsko prošlo ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi dosti odlišným historickým, ale i politickým, náboženským a hospodářským vývojem a má v Evropě dosud své speciální postavení.

Má díky tomu i švýcarská literatura svou specifickou formu, má nějaké typické znaky, je jiná než ostatní evropské, např. německá či rakouská literatura?

Klaus Merz: Ne, já publikuji přece v „mém“ jazykovém prostoru... Dřív jsem publikoval i ve švýcarských a německých nakladatelstvích, ale už dlouho publikuji v rakouském nakladatelství Haymon, protože se tam cítím vysloveně dobře, protože se o mě jako o autora výtečně starají... Ačkoli – všeobecné ztenčení literárního nakladatelského prostoru by bylo další téma, o kterém by se dalo hovořit...

Urs Faes: To je otázka i šíření publikací... Německy mluvící publikum ve Švýcarsku je malé. U německého nakladatelství, v mém případě u Suhrkampu, se otevírá možnost přístupu do německých knihkupectví, k německému publiku, k německým pořadatelům literárních akcí – tedy to vše ke čtenářkám a čtenářům.

Jak důležitý je pro vás úspěch?

Klaus Merz: Přirozeně mě rezonance a uznání, které jsou reakcí na můj způsob psaní, můj způsob zpracování a uspořádání textu, těší. Tento úspěch rostl spíše pomalu, ale já jsem se kvůli úspěchu nikdy nepodbízel. Urs Faes: Jestliže úspěch znamená, že se knihy dostanou ke čtenářkám a čtenářům, že je „dostanou“, pak je pro mě úspěch důležitý: autor by měl být čten. Ale nikdy by toho neměl dosahovat podbízením se vkusu, podlézavostí a falešnými kompromisy, ale vysokou kvalitou svých textů.

Kdo čte, učí se
vpouštět k sobě nejen
texty, ale také i lidi,
je stále zpomalován,
vnímá i to tiché,
drobné, vidí odstíny,
nuance, detaily
i rozdíly.

Urs Faes

V době současné celosvětové hospodářské krize se všechny státy snaží šetřit, omezují výdaje na zdravotnictví, vzdělávání, sociální zabezpečení... Bohužel, ale na prvním místě všech úsporných programů všude stojí kultura a umění. Švýcarsko je bohatá země – jak jste spokojen s kulturní politikou a s financováním kultury ve Švýcarsku?

Klaus Merz: Celkem vzato můžeme být my Švýcaři s naší podporou kultury pořád ještě spokojeni. – Ale toto téma je příliš široké na to, abychom je v tomto rozhovoru mohli seriózně rozebrat. Snad jen tolik: v žádném případě bychom neměli kulturu (a vzdělání!) přenechávat soukromým sponzorům, jak se to stále častěji stává. To je zrovna tak nedbalé jako stavět most bez výztuhy.

Urs Faes: Na to je těžká odpověď, protože podpora kultury se u nás odehrává na různých úrovních: jednak na úrovni státní, to ovšem jen málo (například skrze nadaci Pro Helvetia), dále na úrovni kantonální, to především, a pak i podporou jednotlivých obcí. Stát šetří pořád, kantony šetří různé (Aargau a Curych jsou velkorysé), některé obce nedělají nic, jiné zase dělají hodně. Krátce: záleží na tom, kde bydlíte.

Kultura a umění stejně tak jako vzdělání mají ve společnosti naprosto výjimečnou a nezastupitelnou roli. Zdá se mi nezbytné, aby stát kulturu a umění zrovna tak jako vzdělání podporoval a subvencoval. A to i přesto, že se vyskytují hlasy, které podporu kultury a umění považují za vyhazování peněz z kapes daňových poplatníků. Jak to vidíte vy – má stát kulturu a umění subvencovat? Klaus Merz: Ano, protože umění a kultura, pokud za něco stojí, se takřkajíc jako duševní „orba“ stále snaží

Dokončení ze str. I

o to, aby ta zjevná stránka našeho každodenního života i naší politiky, byla nahlížena a ukazována i v jiném světle, aby různé možnosti „čtení“ naší skutečnosti byly návrhem, lépe řečeno podnětem či tématem k rozhovoru. Pro svobodnou a živou společnost je tento „cizí pohled“ vyvolávající možnost širší diskuse nenahraditelný a nepostradatelný.

Urs Faes: Ano, podpora je nevyhnutelná. Zejména právě v případě literatury – četba jednak vzdělává, jednak ovlivňuje postoje. Kdo čte, učí se vpouštět k sobě nejen texty, ale také i lidi, je stále zpomalován, vnímá i to tiché, drobné, vidí odstíny, nuance, detaily i rozdíly. Vidí, co je a co není dobré: utrpení, chudoba... Četba – a kultura celkově – přispívá a podporuje sociální kompetenci, empatii. A to potřebujeme v naší době naléhavěji než kdykoli předtím, protože jinak zahyne naše společnost na svůj „egotrip“.

Knihy jsou ve srovnání s všudypřítomnými hlučnými médii velmi tiché – máte

obavy o jejich budoucnost? Má modernímu vkusu nepoplatná literatura v našem rychlém, přesyceném, křiklavém světě ještě vůbec místo? Má nějaký smysl?

Klaus Merz: Přiznávám, že občas o tom také pochybuji. Ale pak zvítězí přece jen přesvědčení, že několik málo koncentrovaných hloubavců produkuje pravděpodobně víc životodárné energie než ona urvaná užvaněnost tluchubů.

Urs Faes: S hlukem dnešní doby, s povrchností mnohého konání, s tím rychlým bytím a konzumováním zároveň roste v mnoha lidech přání zastavit se, posečkat a setrvat, jít do sebe... To, co nám umožňuje hudba, jak nám to nabízí kniha nebo obraz. Jít do sebe a setrvat u sebe sama, zamyslet se, vychutnat okamžik – to patří k podstatě člověka. Bez toho, aby šel do sebe, se člověk stává agresivním, násilným nebo psychicky onemocní. A to mnozí už jsou.

Jak to vypadá se čtenáři ve Švýcarsku?

Klaus Merz: Pokud čtenářskou obec vůbec znám, pak to pořád ještě nevypadá tak špatně.

Urs Faes: Existuje věrný kruh čtenářů, ale díky novým médiím, která slibují rychlé požitky bez jakékoli námahy, je tento kruh stále menší. Bohužel. I to je důvod proto, aby byla četba podporována...

Klaus Merz se narodil roku 1945 v Aarau a žije nedaleko svého rodiště v Unterkulmu. Téměř přes noc ho proslavil útlý román s autobiografickými rysy Jakub spí (Jakob schläft, 1997, česky 2009). Klaus Merz je nositelem několika prestižních literárních cen: Solothurnské literární ceny, Literární ceny Hermanna Hesseho či Literární ceny Gottfrieda Kellera.

Ačkoli jsme zdánlivě stále informovanější, víme o našem světě a o nás samých stále méně, stále hůř se orientujeme, ztrácíme stabilitu. Jazyk, který většina dnešních médií používá, lze označit spíše za nenáročný konzumní jazyk. Ale stále víc lidí je s tímto stavem spokojeno. Neztrácíme nejen schopnost komunikace, ale i schopnost koexistence, smysl a jistotu lidské existence jako takové, nechudneme tím i jako lidé?

Klaus Merz: Možná, že se skutečně tak, jak to nazval už v osmdesátých letech Neil Postman s odvoláním na „krásný nový svět“ z roku 1932! (Aldous Huxley: Konec civilizace) „ubavíme“ k smrti...

Urs Faes: Ztráta schopnosti komunikace je obrovská. Škodí to jednotlivcům, společnosti, ale koneckonců také demokratickému státu, který potřebuje svéprávného, dobře informovaného, samostatně myslícího člověka a občana.

Jak se vám líbí současná postmoderní společnost? Co v současné době nejvíc postrádáte?

Klaus Merz: O tom si pohovoříme někdy jindy...

Urs Faes: Jak už jsem naznačil – v hektice mně chybí pomalost, v každodenním konzumu mi chybí uvážlivost, v lidských kontaktech mi chybí empatie.

Když se podíváte kriticky na status quo současného světa – vidíte budoucí vývoj spíše optimisticky nebo spíše skepticky?

Klaus Merz: Smíte třikrát hádat... Přitom mám rád moje děti a vnuky, hergot!

Urs Faes: Jsem skeptický: všechno se koncentruje jen na neustálý růst, rychlý zisk, materiální bohatství.

Jaké hodnoty jsou pro vás důležité?

Klaus Merz: Láska. Shovívavost.

A občanská kuráž.

Urs Faes: Pozorné a přesné vnímání, uvážlivý úsudek, empatie a ohleduplnost. Ale také krása a styl: města (jako třeba Praha), knihy, krajiny...

Kdybych vám mohla splnit tři přání – co byste si přál?

Klaus Merz: Snad je lepší, že to nemůžete... Děkuji.

Urs Faes: Přál bych si, abych mohl pokračovat v mé práci spisovatele, abych nacházel stále nové odezvy na mé knihy a vedl živé výměny názorů se čtenáři. A přál bych si okamžiky prodlení a ponoření se do sebe při chůzi po Karlově mostě nebo při zastavení se v jedné z nezaměnitelných pražských kaváren, které mám tak rád.

Urs Faes se narodil v roce 1947 v Aarau. Absolvoval internátní školu pro učitele základních škol a poté na curyšské univerzitě vystudoval historii, germanistiku, filozofii a etnologii a získal tu také doktorát. Od 70. let publikoval své texty v novinách a časopisech, v roce 1975 vydal své první literární dílo, básnickou sbírku Eine Kerbe im Mittag. Následovaly další sbírky, novely a romány. V současnosti žije jako spisovatel na volné noze a od roku 1989 pobývá střídavě v Curychu a v italském městě San Feliciano.

FOTO: ARCHIV